

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบรำลึกถึงคุณพระศรีรัตนตรัย และถึงศักดิ์สิทธิ์สวัสดิ์พิพัฒนามงคลทั่วสากลจักรวาลบันดาลคล อิกทั้งพระคุณแห่งบิดามารดาเปรียบเสมือนพระคุณครู ผู้เอกอุคม ที่ให้ทั้งชีวิต และ การศึกษาปฐมวัยเรื่อยมา ครอบจนพระคุณครูบา อุปัชฌาย์อาจารย์ทั้งหลาย ผู้ประสาทสรรพวิชา วิทยาการทั้งปวง มาแต่ด้วยเยาว์ จนเติบโตกล้า อุคมด้วยพละ และ พลังแห่งสติปัญญา แก่กล้าด้วย ปัญญาธิริย์ กระทั่งได้สรรสร้างรังสรรค์ผลงานวิจัยชิ้นนี้ สำเร็จสมบูรณ์ เสร็จสิ้นลงอย่างดียิ่ง

ยิ่งกว่านั้น ผลงานวิจัยนี้ ยังได้รับการตอบรับจากมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศหลายแห่ง เปิดโอกาส เชิญให้ไปนำเสนอในงานสัมมนาวิชาการ หลายครั้งหลายครา อาทิเช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในสัปดาห์Research Network Week24-25 May 2005 Sri Nakarindha Viroj University: Malaysia – Thailand Behavioral Science Research Sharing: The 2nd Colloquium for International Faculty - Graduate Students, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในงานสัมมนาวิชาการ : The 1st Mahasarakarm University Research Seminar “Research for the Development of the Northeastern Region”, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในงานสัมมนาวิชาการ The 1st Suranaree University of Technology Management Annual Conference (SUTMAC 2005) October 28 -29, 2005. ผู้วิจัยขอกราบคารวะ น้อมระลึก ขอบพระคุณเป็นที่ยิ่ง แต่สถาบันการศึกษาชั้นสูง ดังกล่าวมาอย่างหาที่สุดมิได้

คุณค่าและประโยชน์จากการค้นคว้า วิจัยผลงานเรื่องนี้ เถมนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา คณะครูบาอาจารย์ และผู้มีอุปการะทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้ศึกษาได้ประสบผลสำเร็จ ในการรังสรรค์งานวิจัยครั้งนี้ ด้วยสำนึกแห่งกตัญญูรู้พระคุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันวิจัยและพัฒนาทั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต แห่งนี้ที่ให้ทุนศึกษา จึงขอมอบให้เป็นสมบัติแห่งชาติ แต่อนุชนรุ่นหลัง ครอบสิ้นกาลนาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จุฑาทัก หาริรักษ์ธำรง

หัวข้อวิจัย ผลกระทบของมาตรการทางตรงต่อการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุลเรื้อรัง
ของประเทศไทย
ผู้ดำเนินการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จุฑาทิพย์ หริรัักษ์ธำรง
หน่วยงาน โปรแกรมเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ปีการศึกษา 2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษามาตรการการแก้ปัญหาการขาดดุลการชำระเงินเรื้อรังของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 1969 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ทั้งเพื่อศึกษาถึงโครงสร้างสินค้าเข้า และ สินค้าออก อันเป็นส่วนประกอบสำคัญในบัญชีเดินสะพัด ให้สอดคล้องกับนโยบาย และแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) โดยมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศเพื่อให้คนไทยทุกระดับ ทุกภูมิภาคทุกชุมชน อยู่ดีมีสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พึ่งตนเองได้ คิดเป็นทำเป็น สังคม “องค์ความรู้ใหม่” สืบสาน “ภูมิปัญญาไทย” ภูมิปัญญาในวัฒนธรรม รู้เท่าทัน และเสริมสร้างศักยภาพให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ จำเป็นต้องพัฒนา องค์ความรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมในยุคที่ใช้ “ความรู้เป็นฐาน” (Knowledge-based) ในการแข่งขันทุกๆ ด้าน โดยอาศัยกลยุทธ์ตามกรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายและแนวทางการวิจัย มุ่งเน้นแนวทางการวิจัยให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ นำผลการวิจัยไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงสนับสนุน วัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มุ่งเน้นการวิจัยเฉพาะเรื่องประเทศไทยมีศักยภาพ และได้เปรียบเชิงแข่งขัน มุ่งเน้นนโยบายและแนวทางการวิจัยที่เป็นพลวัต สามารถปรับ เปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง มุ่งเน้นชุดโครงการวิจัยแห่งชาติ (National Research Programs) ที่จำเป็นต้องดำเนินการ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในระยะสั้น งานวิจัยนี้จึงจัดทำเพื่อให้สอดคล้องกับ ส่วนที่ 4 ของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ - การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้มีความสมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม มุ่งเน้นการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมที่ได้ ได้แก่ การบริหารด้านการเงิน, ด้านการค้า และ การปรับปรุงด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานการมีเสถียรภาพและสนับสนุนให้เศรษฐกิจฟื้นตัวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคการเงินมีความเข้มแข็ง สร้างความมั่นคงทางการคลังในระยะยาว และพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เอื้อประโยชน์คนส่วนใหญ่ วิธีการวิจัยประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ 3 ประการคือ การหาความรู้ที่ใช้สนับสนุนเชิงปฏิบัติ กลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ ประสมประสานกันในทางปฏิบัติ รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงปริมาณ และแบบผสม นำมาวิเคราะห์รวมเข้าด้วยกัน

งานวิจัยพบว่า การที่ระบบเศรษฐกิจไม่มีการขาดดุลการชำระเงินและภาคเอกชนเพิ่มทุนรายได้ย่อมสะท้อนถึงการออมภายในประเทศมวลรวม มีมากเหลือเฟือกว่าการลงทุนภายในประเทศ ถ้าฐานะการคลังของรัฐบาลเกิดขาดดุล เงินออมภาคเอกชนก็จะเกินกว่าการลงทุนภายในประเทศ การจัดสรรส่วนของการออมภายในประเทศไปเป็นสินทรัพย์ต่างประเทศสะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ว่านักลงทุนเห็นว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์น่าสนใจกว่าโอกาสการลงทุนในระบบเศรษฐกิจของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรแก่โลกในรูปของรายได้สุทธิให้แก่ผู้ที่มีใช้ประชากรของประเทศตนนั้นจะส่งผลให้เกิดการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพแก่การออมของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ครบใจที่การก่อให้เกิดรายได้สุทธิสะท้อนถึงปฏิบัติการของพลตลาดมากกว่าการวางนโยบายของภาครัฐทั้งทางตรงและอ้อมที่จะเป็นการเพิ่มรายได้ดังกล่าว ดังนั้นในการวิเคราะห์ดุลการชำระเงินของประเทศที่เกินดุลอย่างต่อเนื่องนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือนโยบายของรัฐบิดเบือนการตัดสินใจด้าน การออม/การลงทุน จนทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ฐานะการชำระเงินของระบบเศรษฐกิจผ่านการเกินดุลหรือไม่ การบิดเบือนดังกล่าวเป็นได้หลายรูปแบบ อาทิ มีมาตรการต่างๆ ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อ บัญชีเดินสะพัด เช่น ภาษีศุลกากรต่างๆ และการกำหนดโควตาที่จำกัดการนำเข้า ข้อห้ามต่อการชำระเงินต่างประเทศ เงินสนับสนุนการส่งออกและการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ผลิตในประเทศ ยิ่งกว่านั้นนโยบายการแทรกแซงตลาดเงินตราต่างประเทศอาจถูกนำไปใช้อย่างจงใจ ต่อการตีค่าเงินตราของประเทศให้ต่ำ เพื่อทำให้เกิดภาวะการเกินดุลบัญชีเดินสะพัด ประการสุดท้าย ยังมีมาตรการต่างๆ ที่จำกัดการได้มาจากต่างประเทศ ของสินทรัพย์ในประเทศ เพราะว่าการจำกัดดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ต่อ บัญชีการเงิน ไปจนถึง การไหลออกสุทธิ และในกรณีเช่นนี้ เกิดพลิกผันเปลี่ยนแปลงให้ บัญชีเดินสะพัดไปสู่ทิศทางการเกินดุล

มาตรการเหล่านี้อาจไม่ประสบความสำเร็จในการทำให้เกิดการเกินดุลบัญชีเดินสะพัด การกระทำใดๆ ทางนโยบายต่อองค์ประกอบต่างๆ ของดุลการชำระเงิน อาจจะไปสู่การเคลื่อนย้ายที่เป็นการชดเชยในองค์ประกอบอื่น ๆ โดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังของการออมและการลงทุน ยิ่งกว่านั้น การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง จำนวนมากปรากฏว่าเกิดจากมาตรการบิดเบือนต่างๆ ดังกล่าว ปฏิบัติการทางนโยบายอันเหมาะสมก็คือการลดทอนและโยกย้ายความบิดเบือนต่างๆ เหล่านี้ออกไปโดยสิ้นเชิง หากการเกินดุลยังคงมีอยู่หลังจากมาตรการต่างๆ ถูกขจัดออกไปแล้ว ดังนั้น การสะสมของรายได้สุทธิต่อโลกส่วนที่เหลือก็อาจปรากฏให้เห็นเด่นชัดต่อความโน้มเอียงต่อการออมและการลงทุนของระบบเศรษฐกิจ ในกรณีนี้ หากจะมีผู้ใดระบุว่า การเกินดุลยังคงเป็นปัญหา โดยทั่วไปแล้ว ก็อาจจำเป็นต้องสร้างให้การออมภาคเอกชน หรือภาครัฐมีสูงอย่างมากมาย มิฉะนั้น ก็ต้องทำให้การลงทุนภายในประเทศต่ำอย่างมาก

จึงเห็นได้ว่าเป็นการยากมากยิ่งขึ้นที่จะสรุปอย่างเฉพาะเจาะจงถึงความบิดเบือนข้างต้น ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับธุรกรรมระหว่างประเทศ

การเกินดุลบัญชีเดินสะพัด ที่สะท้อนถึงอาการตอบรับต่อพลังตลาด อาจเป็นสาเหตุแห่งความยากลำบากต่างๆ ทางเศรษฐกิจของประเทศ ภาคเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัว หรือ ความได้เปรียบทางอัตราการค้า ข้อมนำไปสู่การปรับตัวดีขึ้นในบัญชีเดินสะพัด และ การเพิ่มค่าของอัตราแลกเปลี่ยน พัฒนาการเช่นนี้ย่อมมีแนวโน้มทำให้ภาคอื่น ๆ ของเศรษฐกิจ เกิดการหดตัวลง และ แข่งขันได้น้อยลงในต่างประเทศ หากทรัพยากรใดๆ ที่ค้นพบใหม่ถูกทำให้สิ้นเปลือง หหมดไปอย่างรวดเร็ว และความได้เปรียบในอัตราการค้าคงมีอยู่ในเวลาสั้น ๆ จึงอาจจะเป็นการเหมาะสมที่จะปกป้องเศรษฐกิจภาคต่างๆ ที่ถูกทำลายให้เสีย วิธีทางอย่างหนึ่งที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์เช่นว่านี้ ก็คือผ่านทางมาตรการแทรกแซงตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เพื่อเข้าทำการปกป้อง มิฉะนั้นก็เพิ่มค่าอัตราแลกเปลี่ยนให้สูงขึ้นพอประมาณ การสะสมสินทรัพย์ทุนสำรองก็มีที่ท่าว่าจะป็นฉนวนคุ้ม ป้องกันเศรษฐกิจอย่างแท้จริง จากที่ต้องมีการปรับตัวรับความยุ่งยากลำบากลำบากบนระยะสั้น

Research Title   **Direct Measures affecting to the Problem solving of the Continual Balance of Payment Deficit of Thailand**
Researcher   **Assistant Professor Jutapak Harirakthamrong**
Organization   **Business Economics Programs, Management Science Faculty, Suan Dusit Rajabhat University.**
Academic Year   **2550**

Abstract

“Direct Measures affecting to the Problem solving of the Continual Balance of Payment Deficit of Thailand” Jutapak Harirakthamrong* Business Economics, Business administration, Management Science Faculty, Suan Dusit Rajabhat University.

Objective: The case of an economy with no recent deficits of payments and an increase in its gross private claims on the rest of the world reflects an excess of aggregate domestic saving over domestic investment. If the government’s fiscal position is in deficit, private sector saving will exceed domestic investment. The allocation of part of domestic saving to foreign assets presumably reflects the fact that investors find the rate of return on these assets more attractive, at the margin, than investment opportunities in the domestic economy. **Methods:** The provision of resources to the rest of the world in the form of a buildup of net claims on nonresidents will, by and large, result in an efficient allocation of the domestic economy’s saving as long as the buildup of net claims reflects the operation of market forces rather than government policies designed directly or indirectly to increase such claims.

Results: A current account surplus, while reflecting entirely response to market forces, may cause economic difficulties for a country. For example, a country with “Dutch disease” experiences either a natural resource discovery or a substantial improvement in the terms of trade for the natural resources sector. The expanding sector or terms of trade gains lead to an improvement in the **current account** and an appreciation of the exchange rate.

Conclusions:

The case of an economy with no recent deficits of payments and an increase in its gross private claims on the rest of the world reflects an excess of aggregate domestic saving over domestic investment. If the government’s fiscal position is in deficit, private sector saving will exceed domestic investment. The allocation of part of domestic saving to foreign assets presumably reflects the fact that investors find the rate of return on these assets more attractive, at the margin, than investment opportunities in the domestic economy. The provision of resources to the rest of the world in the form of a buildup of net claims on nonresidents will, by and large, result in an efficient allocation of the domestic economy’s saving as long as the buildup of net claims reflects the operation of market forces rather than government policies designed directly or indirectly to increase such claims.

Thus, for analyzing the balance of payments of country in persistent surplus, one key consideration is whether government policies distort saving/investment decisions and thereby bias the payments position of an economy toward a surplus. Such distortions can take many forms. First, there are measures aimed directly at influencing the current account. Examples are tariffs and quotas that limit imports, restrictions on

payments abroad, and export subsidies and government procurement policies that give preference to domestic producers. Moreover, an exchange market intervention policy may be directed at deliberately undervaluing the country's currency to achieve a current account surplus. Finally, there may be measures that limit foreign acquisition of domestic assets—a limitation that would tend to bias the financial account toward a net outflow and thereby shift the current account in the direction of a surplus.

These measures may, in fact, not be successful in achieving a larger current account surplus. Policy actions aimed at particular components of the balance of payments will, over time, lead to offsetting movements in other components in the absence of changes in the underlying determinants of saving and investment. In any event, if a large and persistent current account surplus appears to arise from such distortionary measures, the appropriate policy action is the reduction and eventual removal of these distortions. If a persistent surplus remains after such measures are eliminated, then the accumulation of net claims on the rest of the world would appear to manifest the saving and investment propensities of the economy. If, in this case, one were to identify the surplus as a problem, it would generally be necessary to establish that private saving or government saving was excessively high or that domestic investment was too low. It is considerably more difficult to arrive at such a conclusion than to identify the previously enumerated distortions that relate directly to international transactions.

A current account surplus, while reflecting entirely response to market forces, may cause economic difficulties for a country. For example, a country with "Dutch disease" experiences either a natural resource discovery or a substantial improvement in the terms of trade for the natural resources sector. The expanding sector or terms of trade gains lead to an improvement in the current account and an appreciation of the exchange rate. This development tends to make other sectors of the economy contract and is less competitive internationally. If the newly discovered resources are expected to be depleted fairly rapidly and the gains in terms of trade to be transitory, it may be appropriate to protect the sectors adversely affected. One way to achieve this objective is through exchange market intervention to prevent or moderate the exchange rate appreciation. The accumulation of reserve assets tends to insulate the real economy from having to adjust to the short-run disturbance.